

УДК 338.436

Христина Локоть, Галина Нагорняк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНОВИЩА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Christina Locot, Halyna Nahorniak

RESEARCH SITUATION OF AGRICULTURAL SECTOR OF UKRAINE

На сучасному етапі Україна має вирішити вкрай важливе завдання – забезпечити в найкоротші терміни стабільний розвиток саме аграрного сектора, що сприятиме подоланню кризових явищ в усій національній економіці. Адже аграрний сектор України є однією із стратегічних складових економіки держави, оскільки саме тут і в споріднених із ним галузях формується близько 20% валового внутрішнього продукту. Для вирішення цієї проблеми слід залучати капітал у сільськогосподарське виробництво із внутрішніх та зовнішніх джерел, тобто прискорювати процеси капіталізації сільського господарства. Однак без державної підтримки дана галузь неспроможна ефективно функціонувати, до того ж негативно впливають на стан сільського господарства кризові явища в економіці як на національному, так і на міжнародному рівні. Сільське господарство є однією з пріоритетних галузей національної економіки. Розвиток сільськогосподарської галузі сприяє підвищенню добробуту населення, зміцненню економічної та продовольчої безпеки держави, зростанню її експортного потенціалу. Водночас, сільськогосподарський сектор виробництва – один з найбільш ризикових секторів економіки, оскільки на його розвиток великий вплив має дія природних та біологічних чинників.

Визначення ролі сільськогосподарських підприємств у структурі аграрного виробництва є одним із завдань економіко-географічних досліджень. Дослідження сільського господарства на сьогодні є досить актуальною темою, оскільки важка економічна та політична ситуація в країні ставить під загрозу функціонування і розвиток галузі. Сільське господарство України відіграє істотну роль у розвитку суспільства та національної економіки. У даний час в аграрній сфері функціонують підприємства й організації декількох організаційно-правових форм господарювання. Важлива роль належить селянським (фермерським) господарствам, які представляють собою одну з форм індивідуально-сімейного сільськогосподарського виробництва. Поряд зі зменшенням чисельності фермерських господарств останніми роками намітилася тенденція збільшення площі землекористування й обсягів виробництва сільськогосподарської продукції.

Кількісно найбільшу частку складають фермерські господарства. В останні роки спостерігається укрупнення фермерських господарств. Близько 78 % фермерських земель орендовані. Більше 90% фермерської продукції в Україні припадає на рослинництво. При цьому, фермерська частка виробництва зернових та зернобобових культур від загальних обсягів їх виробництва в Україні на 2015 р. склала 12%, цукрових буряків – 6,9%, соняшника – 19,3%, сої – 15,7%, ріпаку – 18,2%, картоплі – 0,9% (97% картоплі в 2015 р. було вирощено господарствами населення). Фермерські господарства в усьому світі отримують державні дотації. Причина у тому, що ціни на сільськогосподарську продукцію у світі за різних причин знижуються, а витрати на виробництво – ні. Нещодавно в Україні діяла наступна схема спеціального режиму оподаткування діяльності у сфері сільського та лісового господарства, а також рибальства. Експерти вважають, що відміна спеціального режиму для

сільськогосподарських виробників призведе до краху галузі, адже сільське господарство за своєю природою є надзвичайно ризикованим виробництвом, оскільки воно не захищене від природних форс-мажорних обставин.

На розвиток фермерських господарств впливає безліч факторів. Усі фактори умовно можна розділити на кілька основних груп:

- природно-кліматичні (якість земельних ресурсів, кількість опадів, водоспоживання, тривалість періоду вегетації, накопичення ефективних температур, фотоактивна радіація, швидкість вітру тощо);

- організаційно-економічні (територіальне розміщення, спеціалізація, інтеграція, кооперація, ресурсний потенціал, ресурсоефективність, кон'юнктура ринку тощо);

- соціально-психологічні (професійна самосвідомість, сприйняття економічних процесів та економічної політики держави, адаптація до нових соціально-економічних умов, економічну поведінку особистості, менталітет тощо);

- нормативно-правові (відносини власності, земельні, трудові відносини, стандартизація, сертифікація тощо).

До системоутворюючих слід віднести організаційно-економічні та соціально-психологічні чинники, оскільки саме вони у більшій мірі забезпечують успішність створення та функціонування фермерських господарств. У сучасному світі фермерський сектор є одним з динамічно секторів аграрної економіки. Особлива значимість селянських (фермерських) господарств підкреслюється і тим, що їх створення призводить до появи додаткових робочих місць на селі, залучення у виробничий процес різних категорій населення (молоді, пенсіонерів), раціонального використання різних сільськогосподарських ресурсів.

У складі агропромислового комплексу фермерські господарства є наймасовішою організаційно-правовою формою в сільському господарстві України. Основний напрямок діяльності українських фермерів – рослинництво. На його частку припадає понад 80% всієї продукції сільського господарства. Більш 62,8% фермерських господарств спеціалізується на вирощуванні продукції рослинництва, у 16,4% фермерських господарств діяльність пов'язана з тваринництвом, 4,3% займаються рибництвом, 4% господарств воліють змішане сільське господарство, більш 12% ведуть несільськогосподарську діяльність. У системі аграрного виробництва України розвиток фермерських господарств характеризується високими темпами приросту виробництва продукції сільського господарства, поступово збільшується їх частка. Фермерські господарства, у порівнянні з великими сільськогосподарськими організаціями, більш успішні у фінансово-економічному відношенні. За останні роки відбулися значні зміни не тільки за кількістю фермерських господарств, за площами землекористування, але також за обсягами виробленої у них сільгосппродукції.

Підводячи підсумок вищевикладеного, справедливим можна вважати твердження про те, що селянське (фермерське) господарство сьогодні – одна з домінуючих, ефективно працюють і перспективних організаційно-правових форм комерційних організацій, що функціонують у сільському господарстві. Оцінюючи його розвиток в Україні, можна зробити висновок про те, що фермери знайшли свою економічну нішу в аграрному секторі економіки країни і вельми успішно й ефективно працюють в ній. Маючи нестабільну економічну ситуацію в країні та тенденцію до збільшення процесу інтеграції України в різні європейські і світові організації, можна спрогнозувати, що кількість сільськогосподарських підприємств у цілому по Україні буде зменшуватися. У першу чергу, це буде торкатися фермерських господарств, які не матимуть державної дотаційної підтримки, а також змоги конкурувати на ринку збуту продукції. Скорочення кількості торкнеться і підприємств державної форм власності, оскільки їх утримання буде збитковим для держави.